

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ»
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ Й МЕНЕДЖМЕНТУ
ОСВІТИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ
УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ**

**ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ
ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКІВ
ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ
РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
В 2018/2019
навчальному році**

Методичні рекомендації

Херсон
2018

*Схвалено на засіданні навчально-методичної ради
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
(протокол № 3 від 21 червня 2018 року)*

Автори-укладачі:

Кузьміч Т.О. кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичної лабораторії управління навчальними закладами КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Белова І.Ю. заступник директора з навчально-виховної роботи Херсонської спеціалізованої школи I-III ступенів №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради

Бойко С.В. заступник директора з навчально-виховної роботи Чорнобаївського НВК («ЗНЗ-ДНЗ» Білозерської районної ради Херсонської області)

Рецензенти:

Макаренко-Нітовкіна Т.В. старший викладач кафедри педагогіки й менеджменту освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Білоус Н.Є. завідувач КУ «Скадовський районний методичний кабінет» Скадовської міської ради

О-75 **Основні** орієнтири діяльності керівників освітніх закладів у процесі реалізації Концепції Нової української школи в 2018/2019 навчальному році : Методичні рекомендації / автори-укладачі: Т.О. Кузьміч, І.Ю. Белова, С.В. Бойко. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018 – 35 с.

У методичних рекомендаціях викладені методичні матеріали щодо впровадження в практику роботи освітніх закладів Концепції Нової української школи, а також практико-орієнтовані матеріали з досвіду роботи заступників директорів з навчально-виховної роботи пілотних закладів, які працюють за програмою всеукраїнського експерименту за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти».

Викладені науково-методичні матеріали призначаються методистам, керівникам і педагогам закладів загальної середньої освіти.

УДК 37.091.113

© КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ I УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	5
1.1. Нормативно-правове підґрунтя Концепції Нової української школи.....	5
1.2. Головні компоненти Концепції Нової української школи.....	7
1.3. Фандрайзингова діяльність керівника закладу загальної середньої освіти як фактор створення освітнього середовища.....	12
РОЗДІЛ II ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ПІЛОТНИХ ЗАКЛАДІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	15
2.1. Принципи інтеграції ключових компетентностей у Концепції Нової української школи (С.В.Бойко, заступник директора з навчально-виховної роботи Чорнобаївського НВК («ЗНЗ-ДНЗ» Білозерської районної ради Херсонської області).....	16
2.2. Створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності (І.Ю.Белова, заступник директора з навчально-виховної роботи Херсонської спеціалізованої школи I-III ступенів №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради).....	21
ПІСЛЯМОВА.....	32
ЛІТЕРАТУРА.....	33

ПЕРЕДМОВА

На Міжнародному семінарі «Нова українська школа – нові підходи до навчання і викладання» Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич наголосила: «Основна ідея нової школи полягає в тому, щоб перейти від школи знань до школи компетентностей, які включають знання, уміння та ставлення, засновані на ціннісній платформі. Відповідно до цього, мають бути оновлені державні стандарти, сформовано новий зміст освіти, запроваджені нові методики викладання, а також змінена структура школи» [3].

Осучаснення змісту освіти потребує від педагогів досконалого володіння сучасними технологіями і методиками навчання, а тому проблема компетентісно орієнтованого навчання школярів є надзвичайно актуальною та потребує належного науково-методичного супроводу з боку керівників закладів загальної середньої освіти.

Компетентісний підхід в освіті – це відповідь на вимоги часу. Сучасному суспільству необхідні учні та випускники школи, готові швидко змінюватися й пристосовуватися до нових умов життя, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, приймати рішення, навчатись упродовж життя. Актуальним завданням Нової української школи є реалізація компетентісного підходу в навчанні, що передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток компетентностей особистості.

Саме керівники освітніх закладів можуть вплинути на організацію підготовки вчителів до роботи в Новій українській школі та стати координаторами педагогіки партнерства (співробітництва) між всіма учасниками освітнього процесу, яка ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості, метою якого є створення нового гуманного суспільства.

РОЗДІЛ І

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1. Нормативно-правове підґрунтя Концепції Нової української школи

З 1 вересня 2018 року в закладах загальної середньої освіти стартує Нова українська школа. Пропонуємо Вашій увазі систематизовані матеріали з питань упровадження положень Концепції Нової української школи на етапі підготовки та початку нового 2018/2019 навчального року.

Зазначені нижче документи й матеріали розміщені на порталах МОН України, «Нова українська школа», сайтах Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» тощо:

1. Закон України «Про освіту».

2. Розпорядження та постанови Кабінету Міністрів України:

– Розпорядження КМУ №988-р від 13.12.2017 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»

– Розпорядження КМУ №903-р від 14.12.2016 «Про затвердження плану заходів на 2017/2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»

– Постанова КМУ від 21.02.2017 №87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»

3. Зарахування, відрахування та переведення учнів

– Наказ МОН України №367 від 16.04.2018 «Про затвердження порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти»

– Лист МОН України від 08.05.2018 №1/9-292 «Лист-роз'яснення щодо застосування окремих положень нового порядку зарахування,

відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти»

– Лист МОН України від 08.05.2018 №1/9-320 «Роз`яснення щодо окремих питань зарахування до спеціалізованих шкіл (класів) з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій (гімназій-інтернатів), ліцеїв (ліцеїв-інтернатів), колегіумів (колегіумів-інтернатів) державної та комунальної форми власності»

4. Типові освітні та навчальні програми

– Наказ МОН України №268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти»

– Наказ МОН України №407 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня»

– Наказ МОН України №405 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня»

– Наказ МОН України №408 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» (для 10-х класів, Державний стандарт 2011 року)

– Наказ МОН України №406 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» (для 11-х класів, Державний стандарт 2004 року)

5. Нетипові освітні програми

– Лист МОН України №1/9-344 від 25.05.2018 «Про завершення експертизи освітніх програм»

6. Нове освітнє середовище

– Наказ МОН України №137 від 13.02.2018 «Про затвердження примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи»

– Наказ МОН України №283 від 23.03.2018 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи»

7. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Нової української школи

- Модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Я досліджую світ»
- Посібник-зошит до модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Я пізнаю світ»
- Навчально-методичні матеріали з навчання грамоти
- Навчально-методичні матеріали з математики. 1 клас (розробники: С. Скворцова, О. Онопрієнко)
- Навчально-методичні матеріали для вивчення англійської мови. 1 клас.

8. Формувальне оцінювання

- Лист департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України №2.2-1250 від 18.05.2018, №2.2-1255 від 21.05.2018 «Формувальне оцінювання учнів 1 класу»

9. Лего-конструювання

- Методичний посібник «Шість цеглинок в освітньому просторі школи» (упорядник Оксана Рома, 2018, схвалено для використання в ЗНЗ: лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» №22.1/12-Г-224 від 16.04.2018)
- Методичний посібник «Гра по-новому, навчання по-іншому» (упорядник Оксана Рома, 2018, схвалено для використання в ЗНЗ: лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» №22.1/12-Г-225 від 16.04.2018) [14].

1.2. Головні компоненти Концепції Нової української школи

Концепція Нової української школи – ідеологія реформи середньої освіти. Реформа орієнтована на те, щоб зробити випускника конкурентоздатним у XXI-му столітті – випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя.

Формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів:

1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
2. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.
3. Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
4. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.
5. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.
6. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
7. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набуті компетентності для життя.
8. Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
9. Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.

Компетентнісний підхід

Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Компетентності дозволяють усунути суперечливості між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих задач:

- уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ;
- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків своїх та інших;
- брати участь в колективних справах; у розв'язанні навчальних завдань; оцінювати вчинки, різні моделі поведінки та ін.;
- користуватись певними предметами та ін.

До ознак ключових компетентностей належать такі: поліфункціональність; надпредметність; міждисциплінарність; багатокomпонентність; спрямування на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції.

Ключові компетентності визначені «Рекомендаціями Європейського парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2006). До їх числа належать такі:

- спілкування державною (рідною у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна та громадська компетентність;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

Важливий акцент новозмін пов'язаний із тим, що визнається рівнозначність усіх ключових компетентностей на всіх етапах навчання. Тобто, кожна освітня галузь (мовно-літературна, іншомовна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережна, фізкультурна, громадянська та історична, мистецька) володіє освітнім потенціалом, необхідним для формування кожної ключової компетентності. Цей потенціал має бути реалізований наскрізно у процесі навчання кожного предмета або курсу.

Принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);

– принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно використовувати в своїй роботі не тільки стандартні методи організації навчально-виховного процесу, але в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності.

Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захоплюючі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо.

Актуальними для нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Структура освітнього процесу

У Концепції представлено коментар щодо особливостей організації освітнього процесу в школі I ступеню згідно з новою структурою. Так, в

початковій школі виділено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1 – 2 класи); другий – основний (3 – 4 класи).

Метою першого циклу навчання, відповідно до його назви, буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. До особливостей цього циклу віднесено такі:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання будуть визначатися відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал можна буде інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань буде обмежено;
- навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- буде запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок не буде; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення навчального процесу з концентрацією педагогічної уваги на формуванні в учнів відповідальності і самостійності; підготовка до успішного навчання в основній школі. Його суттєвими ознаками є:

- використання у процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня;
- запроваджується предметне навчання;
- частина предметів передбачатиме оцінювання.

Організація освітнього середовища

Нове освітнє середовище – це сучасний простір, сукупність умов, засобів і технологій для комфортного навчання учнів, вчителів і самих батьків. Такий освітній простір треба створити не лише у стінах навчального закладу, а й усюди, де перебуває учень.

Навчальний простір має бути облаштований так, щоби задовольняти індивідуальні потреби кожної дитини та сприяти роботі дітей в малих

групах. Стіни і меблі використовуються для розміщення робіт учнів. Така увага до дитячої праці й творчості підвищує їхню самооцінку і формує гідність [29].

1.3. Фандрайзингова діяльність керівника закладу загальної середньої освіти як фактор створення освітнього середовища

Важлива роль в організації освітнього середовища належить керівникам закладів загальної середньої освіти. Практика свідчить, що сьогодні керівник, як менеджер освітнього закладу, повинен урахувати ті фінансові ризики, з якими він може стикнутися. Державна фінансова субвенція не завжди може задовольнити потреби навчального закладу. Впровадження нових форм фінансування освіти і відхід від існуючої раніше практики утримання державою освітніх закладів вимагають від сучасних управлінців високої активності в питаннях залучення коштів на освітні проекти. При цьому основним механізмом отримання коштів на освіту стає участь у різних конкурсах на грантове фінансування, що передбачається концепцією державно – громадського управління навчальним закладом. У цьому плані освітній фандрайзинг, зокрема робота з грантовими організаціями набуває особливого значення.

Фандрайзинг – це пошук коштів під некомерційні проекти, встановлення партнерських відносин, перехід до стратегії співробітництва з людьми та організаціями, які можуть надати матеріальну підтримку. Основні завдання фандрайзингової діяльності – збір коштів, придбання нових партнерів і друзів організації, можливість відкрито заявити про себе та інформувати про свої цілі. Основні джерела залучених ресурсів: спонсори, інвестори, гранти, меценати або донори [20].

Ключовими етапами розробки стратегії фандрайзингу є: класифікація організаційних цілей, SWOT і STEP-аналізи, генерація ідей, вибір портфолію, планування і забезпечення, моніторинг та оцінка.

Серед видів фандрайзингу називають такі: проектний (зібрані кошти йдуть на здійснення конкретного проекту) і оперативний (кошти йдуть для

здійснення поточної діяльності організації); внутрішній (розробку і реалізацію стратегії пошуку джерел забезпечення діяльності силами менеджменту самої організації) і зовнішній (пошук фінансування здійснюється за допомогою залучення професійних консультантів з фандрайзингу).

Основними методами залучення ресурсів у процесі фандрайзингу є: звернення з проханням (приватне і персональне), масові акції щодо залучення коштів, грантові конкурси, волонтерство, взаємовигідне партнерство, субсидування, надання відплатних послуг, членські внески організацій, збір приватних пожертвувань, кредитування.

У залежності від можливостей організації виокремлюють такі основні методи проведення фандрайзингу: звернення до потенційних донорів і благодійників по телефону і по факсу; поштовий фандрайзинг – звернення поштою; індивідуальний фандрайзинг – персональне звернення до донорів і благодійників в особистій бесіді; солофандрайзинг – придбання підтримки; подієвий фандрайзинг – проведення різних заходів (аукціонів, виставок, лотерей, презентацій, обідів тощо) [20].

Грантова заявка – це письмовий виклад проекту за формою, встановленою конкретним грантодавцем. При цьому успішність проходження грантової заявки через конкурсні процедури залежить не тільки від якості заявленого проекту, але і від дотримання вимог, визначених грантодавцем (ці вимоги можуть стосуватися оформлення заявки, обсягу фінансування, команди виконавців, термінів реалізації проекту і т.д.) [20]. .

Ключові розділи грантової заявки та їх зміст:

- *Назва* – коротка, лаконічна пропозиція, що визначає суть проекту.
- *Постановка проблеми* – виклад причин, що спонукали до написання заявки.
- *Цілі і задачі* – кінцеві результати і шляхи вирішення існуючої проблеми.
- *Актуальність* – відображення потреби вирішення існуючої проблеми.

– *Ресурсне забезпечення* – обґрунтування наявності необхідних для даного проекту людських ресурсів, обладнання, приміщень.

– *План здійснення проекту* – наочне (схема, таблиця) уявлення послідовності і взаємозв'язку заходів щодо реалізації проекту.

– *Кошторис* – обсяг і обґрунтування всіх фактичних витрат з реалізації проекту.

П'ять чинників, від яких залежить успіх заявки: якість діяльності організації-замовника, інноваційність проекту, відповідність напрямку проекту діяльності фонду, діловий імідж керівника проекту, наявність у замовників навичок написання заявок на грант.

Додаткові переваги при участі в грантовому конкурсі: здійснення проекту в тісній співпраці із суміжними структурами, залучення авторитетних учених і молодих фахівців до здійснення проекту, участь у роботі проекту всього колективу навчального закладу, наявність позабюджетного співфінансування проекту.

Фандрайзингова діяльність є актуальною з огляду на проблему створення позитивного іміджу сучасного навчального закладу, реалізації програм розвитку *освітнього середовища*, що, у свою чергу, вимагає впровадження нових підходів до управління, пошуку оптимальних інноваційних механізмів отримання фінансової допомоги. Така підтримка може забезпечуватися через участь педагогічних колективів у грантовій діяльності.

Досвід впровадження нових форм фінансування проектів в сфері освіти (серед яких грантове фінансування займає провідну роль) вказує на те, що саме цю компетенцію потрібно розвивати у вітчизняних педагогів, управлінців.

РОЗДІЛ II
ПРАКТИЧНІ АКСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
(З ДОСВІДУ РОБОТИ ПІЛОТНИХ ЗАКЛАДІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 №1028 «Про впровадження всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів» з 1 вересня 2017 року 4 освітніх заклади Херсонщини взяли участь у впровадженні пілотного проекту нового Державного стандарту початкової освіти:

- Херсонська спеціалізована школа I-III ступенів №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради;

- Чорнобаївський навчально-виховний комплекс («Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» Білозерської районної ради Херсонської області);

- Опорний заклад – Скадовський навчально-виховний комплекс «Академічна гімназія» Скадовської районної ради Херсонської області Скадовського освітнього округу;

- Комунальний заклад №3 Новокаховської міської ради.

Мета пілотного проекту – розробити, експериментально перевірити та впровадити навчально-методичне забезпечення компетентісно орієнтованого навчання в початковій школі на основі положень Концепції Нової української школи, в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти.

Основою досягнення результатів є інноваційні ідеї:

- системний підхід до створення умов природовідповідного розвитку дітей молодшого шкільного віку (розвантаження навчального змісту, створення відповідного психодидактичного середовища);

- упровадження змісту навчання на засадах компетентісного підходу як інструмента діяльнісної початкової освіти, ґрунтованої на врівноваженості знаннєвого, емоційного і мотиваційного компонентів

діяльності учня, утвердження його як самоцінної, гідної поваги особистості, громадянина української держави;

– акцентування уваги на суб'єктності навчальної взаємодії. Від цього залежатиме ефективність формування в учнів ключових і предметних компетентностей, що охоплюють знання, уміння, навички, способи діяльності, досвід та здатність застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях, а також особистісно ціннісне ставлення до життя і здоров'я, соціуму, природи, праці, навчання і мистецтва, здатність до творчого самовираження.

2.1. Принципи інтеграції ключових компетентностей у Концепції Нової української школи

Сучасні підходи до реформування Нової української школи передусім базуються на формуванні в учнів ключових компетентностей на рівні з предметними. У світовому досвіді під сформованими компетентностями розуміють інтегрований результат освіти, який є присвоєним особистістю. Таке досягнення передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток в учнів умінь, ставлень, цінностей. Завдяки цьому створюються умови для здатності діяти в конкретних життєвих ситуаціях та досягати успішних результатів.

Саме для реалізації формування ключових компетентностей важливим стає впровадження *інтегрованих підходів* в освітній процес. Перехід від традиційного навчання предметів до навчання на засадах інтеграції – це шлях до реалізації багатьох принципів освіти: від формування цілісної картини світу, планетарного мислення, уміння об'єднати в єдину цілісну систему вузькі галузеві проблеми, до реалізації принципу національної спрямованості освіти, який передбачає інтеграцію освіти з національною історією, традиціями, українською культурою, відкритість освіти, що зумовлює, у свою чергу, інтеграцію у світові освітні простори.

Поняття «компетентність» дедалі наполегливіше набуває сили та актуальності. До школи приходять покоління дітей, які живуть в суспільстві високих інформаційних технологій і, щоб скористатися їх перевагами,

настає необхідність переосмислити самоцінність знань і в процесі навчання сформувати компетентну та активну особистість.

Педагоги Чорнобаївського НВК впевнені, що тільки застосування інтегрованого підходу в освітньому процесі сприяє успішному формуванню ключових компетентностей здобувачів освіти. Завдяки участі у пілотному проекті вчителі початкових класів: спеціаліст вищої категорії «вчитель – методист» Козар Ольга Олександрівна та спеціаліст I – категорії Свириденко Наталя Миколаївна набули цікавого досвіду щодо формування в своїх учнів таких компетентностей:

1. Спілкування державною мовою

- ✓ спілкування під час ранкових зустрічей;
- ✓ складання речень за тематикою тижня;
- ✓ вправа « Пантоміма»;
- ✓ озвучення мультиплікаційних фільмів;
- ✓ ляльковий театр;
- ✓ складання розповідей за допомогою конструктора « Lego».

2. Іншомовна

- ✓ Опис улюбленої тваринки, іграшки;
- ✓ попарний перелік імен казкових персонажів;
- ✓ вправа « Сніговий ком»;
- ✓ лексичні ігри.

3. Математична

Вправи з використанням підручних матеріалів:

- ✓ гудзикова математика;
- ✓ вправа « Чарівне намисто»;
- ✓ рахунок за допомогою природніх матеріалів;
- ✓ дидактичні ігри « Рахуємо з прищепками».

4. Дослідницька діяльність на уроках

- ✓ дослідження на повітрі з використанням лупи, лінійки, олівців;
- ✓ дослідження властивостей речей ,які нас оточують;
- ✓ дослідження природніх явищ.

5. Інформаційно-цифрова

Робота з гаджетами на уроках, математичними планшетами.

6. Уміння навчатися впродовж життя

Використання технології «Делі -5», виготовлення Лепбуків.

7. Соціальні

Вправа «Коло вибору», «Рутини».

8. Підприємливість

✓ вправи « Ми –банкіри», « Ми- заощадливі»;

✓ осінній благодійний ярмарок;

✓ поради від Дядечки Скруджа, створення свого маленького бізнесу.

9. Загальнокультурна грамотність

✓ малювання 3D, малювання бульбашковими фарбами та пальцями, техніка «Рваного паперу».

10. Екологічна грамотність

✓ кроки в природі, дослідження, малі олімпійські ігри, кольоротерапія, руханки, вправа для збереження правильної постави « Намасте».

Однією з оптимальних моделей інтеграції у початковій школі є інтеграція навколо соціокультурної теми/проблеми під час тематичних днів/тижнів.

Інтегроване навчання реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів.

Тематичний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі однієї «змістової одиниці» – теми. Темою може бути певне поняття, цілісний розгляд якого призводить до формування загальних уявлень про систему, в яку входить це поняття як елемент. Тема може сформулюватися вчителем у вигляді запитання чи опису проблеми, під час вирішення яких учні опановують зміст навчальної програми.

Розглянемо тему тижня «Я – дослідник. Я – винахідник»

Під час проведення Ранкової зустрічі першокласники отримали листа від Генія Євгеновича. Відомий дітям за мультиком «Фіксики» професор Чудаков запросив їх стати помічниками в його чарівній лабораторії. Та спочатку потрібно пройти випробовування науковця. От і поринули діти досліджувати і пізнавати світ. У цьому їм допомагали вправи Генія Євгеновича. У грі «Ми – спостерігачі» учні знаходили у лабіринтах літеру, яку вивчали впродовж тижня, рахували кількість цих букв в межах 20.

Під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» учні отримали знання і навчалися використовувати їх на практиці. Так, робота в центрах навчальної діяльності надала можливість дітям навчитися працювати у групах: учні «Центру Конструювання» отримали завдання побудувати Сучасний гаджет; учасникам «Центру Досліджень» треба було зробити з олії та крохмалю снігові кульки; всі, хто входили до «Центру Математичний», виконували вправу «Танаграм»; учасники «Мистецького центру» створювали колаж з підструженого олівця, а у «Читацькому центрі» складали казку за серією малюнків; у «Театральному центрі» займалися інсценізацією казки «Рукавичка», учасники «Музичного центру» за допомогою музичних інструментів відтворювали звуки вітру.

Кожного дня учні працювали із «Щоденником вражень», використовуючи методику: «Пять щоденних видів діяльності» (Daily 5).

Випробування «Ми – допитливі» ще раз впевнило дітей в тому, що властивості усіх речовин і матеріалів різні. Так, найкраще у морозильній камері замерзає вода та молоко, олія стає густою, а в оцті та солоній воді плаватимуть лише поодинокі крижинки.

Школярів захопило випробування «Ми швидко реагуємо». Це вправа, в якій діти зображали чотири стихії природи (вода, земля, повітря, вогонь), виконуючи відповідні рухи. Випробування «Ми – вдумливі» можна сміливо назвати «кольоровим експериментом». Вода, харчова фарба та паперові рушнички допомогли учням створити новий колір із похідних та урівноважити воду в посудині. Малі дослідники прийшли до висновку, що все в природі взаємодіє і доповнює одне одного. Геній Євгенович розвивав допитливість дітей і запропонував їм проростити зерна пшениці та квасолі.

Пшеничка вже була пророщена дітьми і звеселяла око на підвіконні, а за процесом зрощення квасольки діти спостерігали впродовж тижня. Результат не забарився: квасолинки випустили корінчики. Учні зрозуміли, що для проростання рослин необхідні умови (тепло, світло, вода). Цікавим видалося завдання, яке навчало дітей бути комунікабельними. Гра з картками «Хто я?/ Що я?» розвивала у дітей критичне мислення та творчу уяву.

Юні дослідники протягом тижня досліджували об'єкти навколишнього світу за допомогою органів чуття, робили висновки та узагальнення за результатами власних спостережень. Розвивали в собі вміння дослідника та дізнавалися про деякі винаходи людства. Із задоволенням виконували експерименти: «Чи всі речовини замерзають однаково?», «Вода-мандрівниця» та «Як проростає насінина?». Дітям дуже сподобались ігри «Чотири стихії», «Зіпсований телефон», «Ніс-підлога-стеля», «А що в торбинці?», «Хто я?/ Що я?», «Органи чуття». Учні читали тексти, відгадували загадки, анаграми. В кінці тижня з'ясувалося, що дітки справжні дослідники, винахідники: у них з'явилося безліч ідей. Отже, завданням тижня було не тільки навчити дітей спостерігати за об'єктами навколишнього світу, робити висновки та узагальнювати результати власних спостережень, а й формувати в учнів вміння дослідницької діяльності та навчати висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування, взаємодіяти з однокласниками.

Однією із ефективних форм роботи з формування позитивного відношення, емоційного настрою до навчання є ведення учнями власного щоденника вражень. Це віртуальний співрозмовник учня, з яким він може поділитися своїми враженнями про навчальний день: намалювати свій настрій, що особливого йому запам'яталося. Проте, варто зазначити, що є одна умова ведення щоденника вражень – конфіденційність, без дозволу дитини дорослі не мають права туди заглядати.

Таким чином, ефективна індивідуалізація навчального процесу може бути досягнута через організацію навчальних центрів / осередків, які відображають навчальні потреби й інтереси дітей. Організація навчальних центрів здійснюється для забезпечення дослідницької діяльності дітей, для

формування самостійності, для організації роботи дітей в парах, у малих групах, а також індивідуально.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета- створити школу, в якій буде приємно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті. Це школа, до якої приємно ходити учням, тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боячись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця і взаєморозуміння.

Один із головних принципів Нової української школи- умотивований вчитель, який отримав свободу дій обирати навчальні матеріали, імпровізувати та експериментувати. Переконані, що такі підходи до навчання та виховання зроблять українську Школу та учнів Успішними.

2.2. Створення освітнього середовища Нової української школи в умовах експериментальної діяльності

Ефективну роботу закладу забезпечує талановитий творчий колектив однодумців, який володіє достатнім рівнем професійної компетентності для вирішення завдань, поставлених перед сучасною системою освіти. В основі концепції успішності учнів і педагогів Херсонської спеціалізованої школи №27 з поглибленим вивченням інформатики та іноземних мов Херсонської міської ради є визнання усіх дітей талановитими, усвідомлення педагогами навчального процесу як мистецтва, що дарує радість.

Розкриттю творчого потенціалу, підвищенню фахової майстерності сприяють участь педагогів у різноманітних конкурсах, проектах, інноваціях, експериментах. З 1 вересня 2017 року два перші класи почали працювати у Всеукраїнському експерименті за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти». Наша школа працює за модельною програмою НУШ-2,

що спільно підготували Інститут педагогіки НАПН та Новопечерська школа. Особливості експериментальної навчальної програми:

- визначає основний зміст навчання;
- визначає очікувані результати, які забезпечують формування предметної і ключових компетентностей;
- визначає можливості реалізації інтеграції: внутрішньопредметної, міжпредметної.

Викладання нового курсу вимагає від вчителя більш глибокої підготовки до уроку. Особливо велику роль в інтеграції відіграють посібники і підручники. Вони мають бути узагальнюючими за своїм характером. Адже, використання знань з різних навчальних предметів обов'язково вимагає їх порівняння, синтезу. Наші учні мали змогу навчатися за зошитами – підручниками з української мови (Марини Пристинської, Інни Большакової), з математики (Світлани Скворцової, Оксани Онопрієнко), з курсу «Я досліджую світ» (Надії Бібік, Марини Пристинської).

Особливості наших навчальних зошитів:

- презентують основний зміст навчання, побудований з урахуванням нейрофізіологічних особливостей дозрівання розумових процесів у сучасних учнів;
- містять різнорівневі завдання;
- поєднують функції підручника і робочого зошита;
- навчальні завдання діалогічного й діяльнісного характеру;
- численні завдання передбачають різні види діяльності;
- акцентування уваги на дослідницькому характері навчання.

При вивченні курсу «Я досліджую світ» навчання здійснювалось за темами тижня (17-34 тижні): «Зимові свята», «Світ захоплень», «Ми – мандрівники», «Ми – дослідники. Ми – винахідники», «Спорт. Олімпійські ігри», «Мої улюблені книжки», «Транспорт», «Професії», «Весна», «Час / Як керувати часом?», «Великдень», «Навіщо їсти?», «Світ рослин», «Світ тварин», «Веселка», «Моя родина», «Я – українець / українка. Я – європеєць / європейка. День вишиванки», «Літо (канікули)».

Інтегрований курс «Я досліджую світ» у нашому проекті поєднує 6 освітніх галузей: «Мовно-літературну», «Математичну», «Природничу», «Технологічну», «Соціальну та здоров'язбережувальну», «Громадянську та історичну» – 7 тижневих годин.

Крім того, передбачені окремі уроки відпрацювання навчальних умінь з математики, української мови, англійської мови, мистецтва та фізкультури і хореографії. Всього 23 години на тиждень.

Навчальні заняття в рамках кожної теми учителі проводять як «міні-уроки», які переходять в активну діяльність дітей в малих групах. Вони то дослідники космосу, материків, країн, то винахідники, то науковці по дослідам за краплинкою води, осіннім листочком, снігом. Така робота дуже захоплює малюків.

Ось так за модельними програмами будуються уроки різних тематичних тижнів. Наприклад, у тиждень «Весна» формуємо такі навички:

- навички критичного мислення;
- соціальні та комунікативні навички;
- організаційні навички;
- навички читання та розуміння;
- художніх та інформаційних текстів;
- навички використання знань та способів дій у нових умовах;
- навички прогнозування,
- навички перевірки гіпотези,
- навички спостереження.

Тематичний день «Первоцвіті»

1. Мовно-літературна галузь.

- Читання легенди «Походження назви первоцвітів». Робота в парі.
- Драматизація (діалог). Робота в групі.
- Словникова робота. Обговорення утворення слова «первоцвіті».

Запис назв первоцвітів, складання речень.

– Добір прикметників до іменників (назв первоцвітів). Утворення словосполучення.

- Складання загадок.
- Письмо від імені персонажа. Створення «Книги скарг рослин».

2. Математична галузь.

– Розв'язування прикладів на додавання та віднімання в межах 20 та розшифрування назв первоцвітів.

– Розв'язування задач (Наприклад: Крокус квітує 10 днів, а підсніжник –3 тижні. На скільки днів більше цвіте підсніжник, ніж крокус?).

– Вимірювання, порівняння довжин стебел первоцвітів та садових квітів (троянди). Обговорення питання: чому довжина стебла первоцвітів набагато менша.

3. Природнича галузь і технології.

– Прогнозування: Чи дійсно первоцвіти з'являються наприкінці зими?

– Спостереження за первоцвітами на шкільному подвір'ї. Створення фотоколажу (ІТ).

– Аналіз. Будова рослини. Чому зацвітають першими?

– Читання інформаційного перерваного тексту для когось. Методика «взаємних запитань».

– Розрізнення первоцвітів.

– Значення первоцвітів для природи і для людини.

– Первоцвіти, які занесено до Червоної книги. Чому Книга червона?

4.Мистецька галузь.

– Слухання фрагменту П.І. Чайковського «Пори року. Квітень. Пролісок».

– Виготовлення листівок з первоцвітами під гаслом «Подарунок без шкоди природі».

Тиждень «Світ тварин» Тематичний день «Птахи»

1. Мовно-літературна галузь.

– Читання і відгадування загадок про птахів.

– Обговорення віршів. Бесіда «Чому треба берегти птахів?».

– Мовна вправа. Робота з фразеологізмом «Ловити ґав».

– Тренування учнів у написанні букв «Г ґ».

2. Природнича галузь.

- Екскурсія на шкільне подвір'я. Спостереження за міськими птахами (горобець, голуб, шпак, дятел, гава).
- Прийом «Кола Вена». Побудова діаграми відмінності та спільного серед птахів.

3. Технологічна галузь.

- Аплікація «Лелека».

4. Громадянська та історична.

- Робота в групах. Створення колажу «Чому треба берегти птахів?».

5. Математична галузь.

- Розв'язування задач про денний раціон горобця.

6. Фізкультурна.

- Рухлива гра «Літає, плаває, бігає».

Досвід проведення таких уроків переконує в тому, що вони вносять у звичний перебіг шкільного життя новизну, зменшують перевантаження дітей, підвищують їхній творчий потенціал.

Допомагає цьому і створення такого **освітнього середовища**, яке буде приваблювати, зацікавлювати дітей весь навчальний рік і спонукати їх до навчання. А значить воно повинно бути мобільним, змінним в залежності від теми тижня і теми дня. І, головне, забезпечити як академічне навчання, так і соціально-емоційне навчання. Класна кімната змінюється і наповнюється різноманітними ілюстраціями, таблицями, термінами – Стіна слів, проектами дітей, малюнками, тощо. Заповнюється клас по мірі вивчення теми кожний день, і на кінець тижня ми маємо повну картину того, що вивчали. Підсумок – проект, спільна творча робота, створення лепбуку... творчість вчителя.

Починається все з облаштування комфортного **фізичного середовища**.

Наші класи обладнані одномісними партами, центрами (меблі) для розміщення дидактичних матеріалів; технічно оснащені проектором, екраном, або телевізором, ноутбуками, фабриками друку.

Меблі та обладнання в класі ми розташували таким чином, щоб дітям були зручно і безпечно пересуватись, а учитель міг одночасно бачити всіх учнів, які працюють у групах або всім класом.

Спочатку парти ми поставили групами по 6 учнів у кожній, склад яких постійно змінюється. Учням легко побачити один одного, що заохочує до обговорення та спілкування між учнями групи.

Така спільна робота сприяє розвитку взаємоповаги і відповідальності, вчить співпрацювати і навчатися разом. Учитель вільно пересувається по класу і може спілкуватися або з окремою групою дітей, або індивідуально з учнем. Але підтримувати увагу і дисципліну учителю складніше, оскільки не всі учні дивляться на нього.

Ми спробували ще один варіант розміщення дітей у класі, коли учні сидять по двоє і мають змогу працювати в парі, але парти в рядах утворюють ті самі 5 груп, до яких вони звикли. При організації групової роботи учні згуртовуються біля середньої парти. В кожній групі є черговий, завдання якого – організувати групову роботу. Учитель вільно пересувається по класу і може спілкуватися або з окремою групою дітей, парою, або індивідуально з учнем. Підтримувати увагу і дисципліну йому легше, оскільки він легко може впевнитись, що під час розповіді учні слухають і дивляться на нього. Парти у нас легкі, тому розміщення учнів ми часто міняємо.

Водночас, є місце, де дитина зможе побути наодинці – «Центр усамітнення», або відпочити, пограти – зручні килимки з правилами дорожнього руху, іграми в класі та коридорі.

Так само виділено місця, де діти можуть зберігати особисті речі, шкільне приладдя. **Центри** – «Математичний», «Бібліотечний», «Науковий», «Мистецький», «Ігровий», вчителі, батьки і всі небайдужі наповнюють поступово дидактичним, роздатковим матеріалом, і розташовані вони зручно по класу для користування учнями під час будь якого уроку.

В наших класах стіни і меблі вчителі і діти використовують для розміщення творчих робіт учнів та друкованих матеріалів, необхідних в роботі по тематичним тижням. Зробили ми разом з батьками і цілу пробкову

стіну для розміщення робіт дітей – «Творчу майстерню». Така увага до дитячої праці й творчості підвищує їхню самооцінку і формує гідність.

Ще одним плюсом Нової української школи стало те, що кожний ранок починається з **Ранкової зустрічі**, під час проведення яких діти обмінюються новинами, дізнаються про плани на день. Сидячи в колі один проти одного, кожна дитина вітається з іншими дітьми, за бажанням навіть на різних мовах, називаючи однокласника по імені в кличній формі; ділиться власним досвідом зі своїми товаришами, які з повагою слухають її; ставить свої запитання та коментує.

Після цього вся група бере участь у короткій груповій вправі, спрямованій на розвиток академічних навичок, почуття команди та відчуття єдності. Наші вчителі визнають особливу роль ранкової зустрічі в житті дітей і присвячують їй 15–20 хвилин на початку кожного дня, аби створити позитивну атмосферу в учнівському колективі на весь навчальний день у школі.

До уроків і після діти відмічають свій настрій прищепками у «Календарю настрою» і вкладають маленькі записочки з побажанням або зауваженням до однокласників в індивідуальні «Скриньки побажань» (кольорові стаканчики з фотографіями учнів класу). Така робота ще більше об'єднує дітей, а вчителю допомагає вчасно вирішити конфліктні ситуації.

Разом з учителем учні беруть участь в розробленні та дотриманні правил поведінки у класі. Навчання за нашим проектом побудоване на засадах Нової української школи. У центрі роботи стоїть дитина. Один із пріоритетів – навчання, яке приносить дітям задоволення. Дитина має почуватись у школі вільно.

Вони із задоволенням ідуть щоранку до школи, легко спілкуються один з одним та дорослими, що їх оточують у школі.

Водночас сформованість навчальних навичок абсолютно не відстає від «загальноприйнятого». Наші першокласники читають у межах вивчених літер, каліграфічно пишуть, швидко рахують.

А ще – вільно і зв'язано висловлюють свою думку, готові її відстоювати та аргументувати. Тому вони з першого місяця навчання

включаються у **проектну діяльність**. Але проекти роблять колективні під час уроків, а не дома з батьками.

Діти захоплені роботою – це якраз те, чого не вистачає традиційній системі навчання. Кожний урок вони працюють в групах, отримуючи знання через діяльнісний підхід, екскурсії, гру, досліди, експерименти.

Під час планування роботи вчителі відразу передбачають ігрові, динамічні моменти, щоб учні мали зміну діяльності та рухливої активності як в класі, так і під час перерв. На **динамічних перервах** вони із задоволенням танцюють під музику та відео, виконують вправи техніки «Парашут».

В сучасному освітньому просторі ефективність навчання є результатом активної взаємодії всіх учасників в навчальному процесі. Цієї мети можна досягти шляхом використання методів активного навчання.

Однією з важливих умов досягнення цієї мети є використання сучасних інноваційних технологій. Саме їх застосування робить процес навчання цікавим та ефективним, бо спрямовані вони насамперед на те, щоб кожен учень усвідомив себе творчою особистістю, навчився взаємодіяти з однокласниками, критично мислив і вірив у свою інтелектуальну спроможність. В своїй роботі ми використовуємо лепбук, «Daily 5».

Лепбук – новітній спосіб організації навчальної діяльності з молодшими школярами. Це гра, творчість, пізнання і дослідження нового, повторення і закріплення вивченого, систематизація знань і просто цікава форма спільної діяльності дорослого і дитини.

По суті лепбук являє собою папку або міні-книжку, в якій систематизовані знання з якоїсь теми. Теми можуть бути як широкі («Математика», «Погода», «Спорт»), так і вузькі («Коти», «Сніг», «Яблука»). У такій книжці багато кишеньок та конвертиків, що містять необхідний систематизований матеріал (у тому числі ілюстративний) для вивчення і закріплення знань по даній темі. Лепбуки допомагають швидко і ефективно засвоїти нову інформацію і закріпити вивчене в пізнавально – ігровий формі. Ці тематичні посібники мають яскраве оформлення, чітку структуру і в ідеалі розробляються спеціально під конкретну дитину з її

рівнем знань. Виготовляють діти лепбук спільно, на уроці. У ході роботи з тематичним матеріалом дитина проводить спостереження, виконує завдання, вивчає і закріплює інформацію. Згодом, маючи під рукою готову тематичну папку, дитина може освіжити свої знання з цієї чи іншої теми.

Лепбук – підсумковий результат спільної роботи з дітьми по тій чи іншій темі. Його виготовлення повинні передувати тематичні заняття та ігри, обговорення і розповіді складних питань, виконання завдань. В цьому випадку дитина буде готова до виготовлення тематичної папки разом з вами, і вона дійсно виконає свою роль як закріплюючого, систематизуючого дидактичного та ігрового посібника.

Нова українська школа відкрила для нас **«Daily 5», або «Щоденні 5»** – це систематична щоденна робота. До цієї методики належить 5 видів діяльності: «Читання для себе», «Читання для когось», «Слухання», «Робота зі словами», «Письмо для себе».

Ми почали впроваджувати одну діяльність – *«Письмо для себе», або «Вільне письмо»*. Мета: забезпечити щоденне вправлення у письмі (писемному викладанні власних думок), що допомагає розвивати писемне зв'язне мовлення учнів. Учні у вільній формі, різним приладдям (олівцями, фломастерами) викладають свої думки на задану тему. Є такі учні, яким важко ще писати реченнями, тому вони можуть зображувати малюнками.

Орієнтовні теми:

- Що сьогодні (вчора) у мене було цікавого?
- Що було у мене гарного, що поганого?
- Про що я мрію?
- Що таке добро?
- Яку добру справу я зробив?
- Що таке дружба?

Цю методику можна використовувати на будь якому уроці, ми використовуємо її на уроці «Я досліджую світ». На виконання «Вільного письма» учням відводиться всього 5 хвилин. Але кінцевий результат – вільна діяльність учнів, яка розвиває творчість, спонукає до нових ідей, до самовираження дітей.

Які **форми оцінювання** індивідуальних досягнень учнів наших класів ми вибрали?

Відсутність оцінок протягом першого і другого років навчання в початковій школі в жодному разі не повинно розумітися як повна відмова від системи контролю і оцінки з боку вчителя. Навпаки, оцінку ми замінили розгорнутою системою взаємин, співпрацею дитини і дорослого у контрольно-оціночній діяльності, яка будується на змістовно-оціночній основі. Найважливішою умовою ефективності системи контролю та оцінки результатів навчальної діяльності школярів, на наш погляд, є врахування їхніх індивідуальних особливостей. Незамінну допомогу в цьому може надати портфоліо, яке ми зробили на кожного учня на початку навчального року.

«Портфоліо» («портфелі») служать для інтеграції викладання та оцінки; надання необхідної інформації учням, вчителям і батькам, а також іншим зацікавленим сторонам; допомоги дітям у оцінюванні власної роботи; формування бази для оцінки досягнень дитини. «Портфель» є найбагатшим джерелом інформації про зростання і розвиток дитини, а в початкових класах цінний ще й тому, що дає уявлення про сам процес навчання дитини. Портфоліо допомагає вирішувати такі важливі педагогічні завдання:

- підтримувати і стимулювати навчальну мотивацію школярів;
- заохочувати їх активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання;
- розвивати навички рефлексивної та оціночної діяльності учнів;
- формувати вміння вчитися – ставити цілі, планувати і організовувати власну навчальну діяльність;
- закладати додаткові можливості для успішної соціалізації.

Із всіх типів портфоліо ми вибрали *«Демонстраційний портфель»* («вітрина учня»). Він являє собою папку, де зберігаються роботи учня, що свідчать про його досягнення. Сюди ми включили роботи з предметів: українська мова, англійська мова, математика, мистецтво, трудове навчання. У цей «портфель» входять такі тематичні сторінки: «Моя сім'я», «Мої друзі», «Я вмю», «Я хочу навчитись», «Моє навчання», «Моя

творчість», «Мої досягнення». Папки стоять на доступній для дітей полиці і вони можуть згодом і самі включатися в доповнення свого портфолію. Такий «портфель» призначається для демонстрації успіхів кожного учня і обов'язково демонструється батькам. «Оціночний портфель» («портфель вчителя й учня») -- набір документації, яка оцінює прогрес учня і є частиною загальної оцінки.

Неможливо досягти успіху без **тісної взаємодії між учителями і батьками**. Тому ми запрошуємо батьківську спільноту до участі та співпраці – під час Ранкових зустрічей, відкритих уроків, майстер класів, спільних з дітками батьківських зборів, які проходять у різних цікавих і корисних для всіх учасників формах: «Коло», «Спільна вправа», «Творча родина». Нам вдалось переконати батьків у перевагах Нової української школи безпосередньо роботою в класі, зробити їх партнерами і помічниками. Це було не складно: батьки бачать зміни і їхній вплив на розвиток дитини. Діти з задоволенням йдуть до школи, адаптація першокласників минула швидко та без особливих ускладнень. Кожен вечір дитина має що розказати батькам цікавого про свій успішний день у школі. І саме головне – вони не бояться помиляться, висловлювати свою думку, а значить, розвивають свою емпатію та емоційний інтелект.

ПІСЛЯМОВА

Досягнення та результати впровадження пілотного проекту колективами освітніх закладів області є підтвердженням того, що професіоналізм та відповідальність кожного із учасників педагогічного процесу за свої дії будує успішну систему освіти.

Свою діяльність педагоги спрямовують на відмову від декларованої педагогіки та перехід до педагогіки партнерства, від суми знань до формування компетентностей. Відбувається розуміння вчителями змін власних стереотипів. З'являється ентузіазм, зацікавленість у справі та бачення результату на перспективу.

Відбувається усвідомлення можливостей освітнього середовища, як середовища, що належить дітям. Діти стають активними учасниками організації освітнього середовища, що формує у них почуття відповідальності.

Безперечним є значущість інтеграції в початковій школі, організованої через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами. У вчителя є можливість вчити учнів спиратися на знання і навички з кількох предметів та діяти застосовуючи їх в реальних життєвих ситуаціях.

Не менш важливим пунктом виділяємо позитивні зміни у спілкуванні батьків як помічників учителя. Спрацьовує позитивно побудова система партнерських стосунків між учнями й дорослими.

Зазначаємо на важливості якісної підготовки вчителів до роботи в Новій українській школі, наголошуємо на ролі та відповідальності керівників закладів загальної середньої освіти, кожного педагога за подальше оновлення освіти у своєму районі/ місті/територіальній громаді.

Отже, розбудова Нової української школи – це довготермінова реформа, яка розпочинається вже зараз. Шлях її упровадження буде супроводжуватися суттєвими змінами всіх складників освіти. Наразі, сьгоднішні школярі мають відчуті зміни й отримати кращу якість освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардакова Ю. Нова українська школа. Новий державний стандарт. Пам'ятка вчителя / Юлія Бардакова // Початкове навчання та виховання. – 2018. – N 13-15. – С. 34-43.
2. Бугакова О. В. Формування освітнього простору нової української школи шляхом організації взаємодії педагогічного колективу та батьків / Оксана Володимирівна Бугакова // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ "Херсонська академія неперервної освіти", 2018. – Випуск 37. – С. 55-60.
3. Василенко Н. В. Нова українська школа: методичний консилиум / Н. В. Василенко // Управління школою. – 2018. – N 7-9. – С. 24-32
4. Від "Нової української школи" до основних засад стандарту // Трудове навчання в школі. – 2017. – N 1-2. – С. 2-6.
5. Галата С. Запусти ракету в класі! / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 16. – С. 13.
6. Галата С. Мислення "за межами коробки" / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 15. – С. 11.
7. Галата С. НУШ: педагогічний "вишкіл" / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 8. – С. 11.
8. Галата С. Прет-а-порте у класі / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 3. – С. 13.
9. Галата С. Пригоди крапельки / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 7. – С. 14.
10. Галата С. Увесь клас – у "рукавичці" / Світлана Галата // Освіта України. – 2017. – N 48. – С. 13.
11. Галата С. Хто робить сніг? / Світлана Галата // Освіта України. – 2018. – N 11. – С. 15.
12. Гожуловська В. В. Розвиток проблемного навчання в контексті Концепції «Нова українська школа» / Вікторія Вікторівна Гожуловська // Таврійський вісник освіти. – 2018. – N 1 (2). – С. 78-86.
13. Градовська К. І. Педагогіка партнерства як продуктивна форма взаємодії вчителя та учнів. З досвіду роботи : теорія, розробки / К. І. Градовська // Початкове навчання та виховання. – 2017. – N 31-32. – С. 2-12.
14. Інформаційно-методичний збірник 5(211)/2018[Електронний ресурс] – режим доступу:<https://base.kristti.com.ua/?p=6928> (дата звернення: 15.06.2018).
15. Качан О. А. "Спорт заради розвитку" – нова концепція фізичного виховання в Україні / Олексій Анатолійович Качан // Фізичне виховання в рідній школі. – 2017. – N 5. – С. 21-26. – № 6. – С. 25-28.

16. Короденко М. Про навчальний рік і нову українську школу / М. Короденко, Д. Шулікін // Освіта України. – 2016. – N 33-34. – С. 4-5.
17. Короденко, М. Нова школа – нові підходи / Максим Короденко // Освіта України. – 2017. – N 43. – С. 6.
18. Кузь В. Г. Нова українська школа за концепцією розвитку освіти на період 2015-2025 рр. / В. Г. Кузь // Педагогіка і психологія. – 2017. – N 1. – С. 21-26.
19. Курок В. П. У пошуках змісту трудового навчання учнів нової української школи / В. П. Курок, О. С. Благосмислов // Трудова підготовка в рідній школі. – 2018. – N 1. – С. 12-14.
20. Кучерносков В. Фандрайзинг: міф та реальність [Електронний ресурс] / В. Кучерносков. – Режим доступу : <http://test.eurekanet.ru/ewww2007/info/609.html> (дата звернення: 15.06.2018).
21. Куц О. В. Нова українська школа: педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір / О. В. Куц // Мистецтво в школі. Музика, образотворче мистецтво, художня культура. – 2018. – N 5. – С. 4-6.
22. Куц О. В. Нова українська школа: педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір / О. В. Куц // Педагогічна майстерня. – 2018. – N 4. – С. 12-15.
23. Матат Д. Нова школа – новий зміст / Дарина Матат // Освіта України. – 2017. – N 38. – С. 10.
24. Матат Д. Реалізувати творчі ідеї і поділитися ними з усіма / Дарина Матат // Освіта України. – 2017. – N 39. – С. 10.
25. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи: наказ Міністерства освіти і науки України від 23.03.2018 р. № 283 // Початкове навчання та виховання. – 2018. – N 13-15. – С. 27-28.
26. Мітюхіна В. П. Альтернативна педагогіка у партнерстві з тенденціями "Нової української школи" / В. П. Мітюхіна // Управління школою. – 2017. – N 34/36. – С. 8-11.
27. Назаренко Л. М. Ціннісні орієнтири «Нової школи»: у вимірі наукової позиції Є. П. Голобородько / Л. М. Назаренко, О. М. Антюшина // Таврійський вісник освіти. – 2017. – N 1. – С. 30-33.
28. "Нова українська школа" // Джерела. – 2016. – N 13/14. – С. 3-4, 6, 9.
29. Нова українська школа:порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М.-К.:ТОВ «Видавничий дім «Плеяди».2017. 206 с.
30. Про деякі організаційні питання щодо підготовки педагогічних працівників для роботи в умовах Нової української школи: Наказ від 15.01.2018 р. № 34 // Початкове навчання та виховання. – 2018. – N 7/8. – С. 13-23.

31. Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. № 903-р // Практика управління закладом освіти. – 2018. – N 1. – С. 66-71.
32. Про організаційні питання запровадження Концепції Нової української школи у загальноосвітніх навчальних закладах I ступеня: Наказ від 13.07.2017 р. № 1021 // Початкове навчання та виховання. – 2017. – N 25/26. – С. 2-5.
33. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р = Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року // Урядовий кур'єр. – 2016. – N 246. – С. 16.
34. Пузиревич К. В. Як реально створити нову українську школу за 2-3 роки. Акмеологічна проектна лабораторія життєтворчості особистості / К. В. Пузиревич // Педагогічна майстерня. – 2018. – N 3. – С. 13-21.
35. Сесик О. О. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули Нової школи / О. О. Сесик // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2017. – N 6. – С. 5-7.
36. Скрипник М. Нова українська школа: питання суб'єктності / М. Скрипник // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – N 2. – С. 12-17.
37. Тягло О. В. Чи постане в новій українській школі культура критичного мислення? / О. В. Тягло // Завуч. Усе для роботи. – 2018. – N 5/6. – С. 2-6.
38. Федорченко А. Ю. Зміна педагогічних підходів у діяльності нової української школи / А. Ю. Федорченко // Біологія. – 2018. – N 13/14. – С. 15-16.
39. Шулікін Д. Нова українська школа й інклюзивна освіта / Дмитро Шулікін // Освіта України. – 2017. – N 14. – С. 5.
40. Шулікін Д. Про імплементацію закону і нову українську школу / Дмитро Шулікін // Освіта України. – 2016. – N 44. – С. 4.
41. Щаслива дитина, здатна до самореалізація, – мета Нової української школи // Педагогічна майстерня. – 2017. – N 6. – С. 8-10.

Методичне видання

**ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ ДІЯЛЬНОСТІ
КЕРІВНИКІВ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ
У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
в 2018/2019
навчальному році**

Методичні рекомендації

Автори-укладачі:

***Кузьміч Тетяна Олександрівна
Бєлова Інга Юріївна
Бойко Світлана Віталіївна***